

TEKSTY ŹRÓDŁOWE

KAZIMIERA JAWORSKA

PROJEKT PODZIAŁU POLSKIEJ ADMINISTRACJI KOŚCIELNEJ NA ZIEMIACH ZACHODNICH I PÓŁNOCNYCH (3 GRUDNIA 1970 ROKU)

Ogłoszona w dniu 28 czerwca 1972 r. bulla *Episcoporum Poloniae coetus* sankcjonowała kanoniczny status administracji kościelnej na zachodnich i północnych rubieżach państwa polskiego, ustanowionej na mocy nadzwyczajnych pełnomocnictw przez prymasa Augusta Hlonda w dniu 15 sierpnia 1945 r.¹ Wydanie tego dokumentu stanowiło uwieńczenie niemal dwudziestosiedmioletnich starań Episkopatu Polski². Istotną rolę w tym zakresie odegrała Komisja Episkopatu ds. Ziemi Zachodnich, której przewodniczącym był rządca Kościoła wrocławskiego abp Bolesław Kominek³. Jednym z zadań tego gremium było opracowanie projektu

¹ Szerzej: J. PIETRZAK. *Pełnia prymasostwa. Ostatnie lata prymasa Polski Kardynała Augusta Hlonda 1945–1948*. Poznań 2009 T. 1 s. 33–49; T. 2. s. 613–637.

² Szerzej np. J. KOPIEC. *Kardynał Stefan Wyszyński – Dziedzictwo piastowskie i powojenna organizacja Kościoła na ziemiach zachodnich*. W: *Pamięć i dziedzictwo metropolii wrocławskiej*. Red. J. Pater. Wrocław 2006 s. 171–184; K. KOZŁOWSKI. *Wstęp*. W: *Źródła do dziejów Pomorza Zachodniego*. T. 14: *Narodziny diecezji szczecińsko-kamieńskiej i koszalińsko-kołobrzeskiej (1945–1975)*. Oprac. K. Kozłowski. Szczecin 2007 s. 9–29; R. KOZŁOWSKI. *Administracja kościelna na ziemiach odzyskanych po II wojnie światowej (1945–1972)*. W: *Władze komunistyczne wobec ziem odzyskanych po II wojnie światowej*. Red. S. Łach. Słupsk 1997 s. 303–323; Z. ZIELIŃSKI. *Kościół w Polsce 1944–2007*. Poznań 2009 s. 26–43, 143–151.

³ K. JAWORSKA. *Relacje między państwem a Kościołem katolickim w (archi)diecezji wrocławskiej w latach 1956–1974*. Legnica 2009 s. 411–470.

nowej siatki polskiej administracji kościelnej na Ziemiach Zachodnich i Północnych, który po zaakceptowaniu przez Episkopat Polski z prymasem kard. Stefanem Wyszyńskim na czele, miał być przekazany Stolicy Apostolskiej. Właśnie ten dokument (po drobnych korektach) wiosną 1972 r. stanowił kanwę bulli *Episcoporum Poloniae coetus*. Po raz pierwszy projekt nowego podziału polskiej administracji kościelnej na wspomnianym terytorium został zaprezentowany na posiedzeniu Komisji Episkopatu ds. Ziem Zachodnich w dniu 3 grudnia 1970 r. we Wrocławiu.

Niniejsze przedłożenie prezentuje sprawozdanie z tego spotkania. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na fakt, iż już pod koniec 1970 r. abp Bolesław Kominek dostrzegał potrzebę utworzenia diecezji legnickiej, co zostało odnotowane w niniejszym sprawozdaniu. Jednak mając na uwadze ówczesne skomplikowane relacje pomiędzy państwem a Kościołem oraz hierarchię priorytetów Kościoła w zakresie tworzenia nowych jednostek administracji kościelnej na Ziemiach Zachodnich i Północnych, miał również świadomość, iż realizacja jego pomysłu nie będzie możliwa w najbliższym czasie. Należy pamiętać, że w latach 1945–1993 w Legnicy stacjonowało Dowództwo Północnej Grupy Wojsk Armii Sowieckiej. Fakt ten mocno komplikował funkcjonowanie Kościoła katolickiego w tym mieście. Zapewne mając na względzie m.in. wspomniane wyżej kwestie, abp Kominek nie zaproponował kandydata na urząd pierwszego biskupa legnickiego.

Sposób edycji dokumentu, którego kopia znajduje się w Archiwum Archidiecezjalnym we Wrocławiu, jest analogiczny jak w materiałach prezentowanych przez autorkę we wcześniejszych numerach *Perspectivy*.

*Sprawozdanie z posiedzenia Komisji Ziem Zachodnich
we Wrocławiu 3.XII.1970, g.[odz.] 13-19*

Obecni: abp B. Kominek
bp Franciszek Jop
bp Wilhelm Pluta
bp Jerzy Stroba
bp Bronisław Dąbrowski

Po modlitwie ks. abp Kominek przedstawił cel zebrania i przedłożył program obrad, który obecni zaakceptowali.

1. Następnie udzielił głosu bpowi Dąbrowskiemu który z polecenia Kardynała Prymasa oświadczył, że Komisja – tak jak oświadczył przewodniczący abp Kominek – ma za zadanie opracować projekt podziału ordynariatu gorzowskiego na trzy jednostki, rozpatrzyć proponowany przez Arcybiskupa podział archidiecezji

wrocławskiej z ustaleniem granicy między Wrocławiem a Opolem. Komisja może tylko operować w granicach Z.Z. [Ziem Zachodnich].

W wyniku ustaleń Ks. Prymas prosi o pismo bpa Pluty do Przewodniczącego Konferencji Episkopatu z odpowiednimi mapami.

2. Bp Pluta przedłożył swoje propozycje odnośnie podziału Ordynariatu Gorzowskiego zgodnie z pismem z dnia 1.VI.1970.

W dyskusji ustalono:

a. Należałoby podzielić na trzy administracje w granicach starych diecezji.

b. Granice diecezji zasadniczo pokrywają się z granicami województw za wyjątkiem dwóch powiatów (Trzcianka, Lębork).

c. Diecezja Szczecińska z siedzibą w Szczecinie (podłoże historyczne – Chrobry, św. Otton). Diecezja Gorzowska z siedzibą w Gorzowie (już wszystko zorganizowane).

Diecezja Kołobrzeska z siedzibą w Kołobrzegu (odległość nie odgrywa roli. Byłaby okazja odebrać katedrę i budynek superintendenta. Historia + rzeczywistość. Byłoby przywrócenie Diec.[ezji] Kołobrzeskiej).

d. Aby wszystkie te trzy diecezje mogłyby być samowystarczalne abp Kominiek gotów jest oddać 7 dekanatów (Żary, Żagań, Szprotawa, Nowa Sól, Sława, Głogów, Koźuchów) około 300 000 do Diec. Gorzowskiej. Wtedy wszystkie diecezje miałyby około 500 000.

Odnośnie kwestii personalnej Komisja proponuje:

do Szczecina – bpa Jerzego Strobę

do Kołobrzegu – bpa Ignacego Jeża.

3. Abp Kominiek proponuje podział Archidiecezji na dwie jedn.[ostki]: na Archidiecezję Wrocławską (dotychczasowa część zachodnia) z siedzibą we Wrocławiu (1 400 000) oraz Diecezję Legnicką z siedzibą w Legnicy (1 100 000) (część zachodnia) – załącznik. Nie wysuwa żadnych kandydatów na to biskupstwo.

Uwaga: W razie wystąpienia z projektem do Stolicy Św. należy wyjaśnić, że do Wrocławskiej zostały przyłączone z Diec. Praskiej – Dekanat Kłodzko, Nowa Ruda, Bystrzyca, Polanica.

Do Legnickiej przyłączone są cztery parafie z Diec. Miśnia: Bogatynia, Biedrzychowice, Zatonie, Działoszyn.

4. Diecezja Opolska

Bp Jop uważa, że diecezja nie powinna mieć więcej niż 1 000 000 mieszkańców i dlatego chętnie pozbyłby się 600 000 mieszkańców.

Ewentualna erekcja diecezji przy granicy czeskiej z ter.[enu] Kłodzka (Wr.) [jeden z dekanatów archidiecezji wrocławskiej] i Głubczyc (Op.) [jeden z dekanatów diecezji opolskiej] nie mogłaby być samowystarczalna (około 300 000 mieszkańców). Projekt więc bpa Stroby nierealny.

Propozycja przyłączenia powiatu Brzeg i powiatu Namysłów do Diecezji Opolskiej nie została przyjęta przez abp. Kominka.

Wniosek: Granice Diecezji Opolskiej powinny pozostać dotychczasowe.

Uwaga: Z Diec. Ołomunieckiej zostały do Opolskiej włączone trzy dekanaty: Głubczyce, Kietrz, Branice.

5. Wnioski końcowe

- a. Razem z parafianami przechodzą i księża do nowej diecezji;
- b. podobnie i seminarzyści pochodzący z terenu nowej diecezji święceni będą dla służby tej diecezji;
- c. inne diecezje Polski powinny przyjść z pomocą personalną i materialną nowo utworzonej diecezji;
- d. Sekretarz Episkopatu powinien rozpocząć rozmowy z władzami państwowymi na temat podziału Diec. Gorzowskiej na trzy Administracje Apostolskie. Sprawę podziału Wrocławskiej Archidiecezji wysunąć w drugim etapie, jako rezerwę;
- e. w rozmowie z władzami nie stawiać sprawy maksymalnie tzn. nie żądać zwrotu nieruchomości czy erygowania nowych parafii. Minimalny program jednak wymaga zorganizowania Kurii Biskupiej, Sem.[inariów] Duch.[ownych] i katedry. Trzeba od władz żądać odpowiedniego lokalu;
- f. nie godzić się na zepchnięcie Kurii biskupiej Szczecińskiej do Kamienia – dla administracji kościelnej byłoby to szkodliwe;
- g. wyłączyć z nazewnictwa „Diecezja Lubuska”, gdyż Lubusko znajduje się po stronie niemieckiej;
- h. Należałoby z okazji podpisania w Warszawie umowy Warszawa – Bonn wydać komunikat Sek.[retariat] Ep.[iskopatu]. Nie możemy tego faktu przemilczeć. W komunikacie powinny znaleźć się następujące elementy:
 - zadowolenie z podpisania ze względów narodowych, ale i ogólnoludzkich (stabilizacja pokoju – współzycie między narodami po linii „Pacem in terris”
 - przekonanie, że fakt ten ułatwi Stolicy Ap.[ostolskiej] kroki ku stworzeniu na Z.Z. [Ziemiach Zachodnich] diecezji a Kościołowi na Z.Z. dalszą stabilizację.

6. Następne spotkanie Komisji dla spraw Z.Z. w Łodzi 13.XII.1970 w godzinach popołudniowych.

Źródło: AAW sygn. IA28a¹²⁴⁰, mps, kopia.